

Til Kunnskapsdepartementet

Saksbehandler   Icn
Vår dato   19.6.2015
Vår referanse   2015/103-
Deres dato
Deresreferanse

Hørings svar fra FUB til NOU 2015:2: *Å høre til*

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) viser til brev fra Departementet 19.3.2015 og takker for muligheten til å gi innspill i det viktige arbeidet med å avdekke, stoppe og forebygge mobbing blant barn og unge. FUB er opptatt av at oppmerksomheten i like stor grad rettes mot barnehagene, deres ansatte og foreldre. FUB er klar over at Djupedalutvalget i sitt mandat ikke har hatt i seg barnehageområdet, men at utvalget har fått i oppdrag å vurdere de samlede virkemidler for å bedre det psykososiale skolemiljøet, og foreslå tiltak for å motvirke krenkelser og mobbing i skolen.

FUB håper og ønsker at Kunnskapsdepartementet framover i tid inkluderer barnehageområdet i dette nødvendige og viktige arbeidet. All forskning viser at tidlig innsats for å forebygge uønsket og uheldig utvikling hos barn, er den riktige veien å gå. Desto tidligere samfunnet kommer inn i forhold til enkeltbarn som strever, jo større er sjansen for at dette kommer til å gå bra. FUB ber derfor Kunnskapsdepartementet i det videre arbeidet med mobbing, å involvere barnehagen i arbeidet med å avdekke, stoppe og forebygge dette fenomenet.

Hele barnet hele løpet,

I et nytt forskningsprosjekt kalt *"Hele barnet – hele løpet, mobbing i barnehagen"*, som er et samarbeid mellom Universitetet i Agder, Foreldreutvalget for barnehager (FUB), Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Kristiansand kommune og Sørlandets sykehus, undersøkes det både ansattes, foreldres og barns perspektiver i forhold til mobbing i barnehagen. 5-åringene sier følgende om hva mobbing er: *"Mobbing er hvis noen gjør noe dumt med vilje", "Mobbing er å si noe slemt, si dritt eller dumming", "Mobbing betyr at noen skal slå hverandre og bokse hverandre" eller "Mobbing er som å erte, bare litt slemmere"*. Barna understreker selv betydningen av vennskap og lek, og opplever det å bli utestengt fra leken som noe av det vanskeligste.

Barn som gjentatte ganger opplever negative hendelser i barnehagen, er fullstendig overlatt til de voksnes tilstedeværelse og handlingskompetanse. De er prisgitt de voksnes evne til å se og tolke, voksne som ikke går forbi, som ikke bagatelliserer og ikke minst voksne som handler. I forskningsundersøkelsen kommer det tydelig frem fra både foreldre og ansatte at mobbing i barnehagen finnes. 67 % av de ansatte i barnehagen mener at mobbing finnes og 48 % av foreldrene tenker at mobbing finnes i barnehagen. 34 % av foreldrene har opplevd at deres barn har vært involvert i saker knyttet til mobbing. Det betyr at både ansatte i barnehagen og foreldre til barn i barnehagealder mener at mobbing finnes.

På den ene siden kan en si at dette er oppmuntrende funn fordi det viser at voksne er klar over det som foregår. På den andre siden er det dessverre ikke alltid en sammenheng mellom det de voksne ser og de handlinger som utføres. Barn som blir mobbet og utestengt fra lek kan tvert imot oppleve lite støtte fra de voksne. Det er helt nødvendig at de voksne i barnehagen har "mobbebrillene på", dvs. at de har kunnskap til å se mobbing i barnehagen og ikke minst forstår hvordan barnet har det når det bl.a. utestenges fra lek. De voksne må med tydelighet og varme kunne håndtere situasjonen som oppstår der og da.

Utfordringen som blant annet forskning på mobbing i skolen viser, er at mobbingens art og omfang må ses i sammenheng med institusjonen den oppstår i. Det synes også å være en sammenheng mellom omfanget av mobbing og undervisningsmåte, klasse- og skoleledelse. Barn som får lite anerkjennelse fra læreren synes å ha dårligere beskyttelse for krenkelser og utestenging fra sine medelever enn andre. Man kan anta at dette også gjelder i barnehagen.

Disse ferske funnene og tidligere forskning rundt barns trivsel i barnehagen (NTNU 2012 og T. Nordahl 2012), understreker betydningen av at det systematiske og grunnleggende arbeid mot mobbing må begynne i barnehagen. FUBs konklusjon i så måte er at lovgivningen må styrkes og det må skje en kompetanseheving i landets barnehager.

Tre hovedutfordringer.

FUB mener det spesielt er tre hovedutfordringer for barnehagene når det gjelder mobbing:

1. Definere at mobbing skjer i barnehagen
2. Kompetansen hos barnehageansatte
3. Manglende lovgivning

1. Definere at mobbing skjer i barnehagen

I 2012 ga FUB ut brosjyren "Mobbing i barnehagen" parallelt med at utvalget gikk ut i media med det samme temaet. FUB fikk mange positive reaksjoner på dette utspillet, flere som hadde opplevd mobbing og krenkelser kontaktet utvalget og takket oss. Men, FUB fikk også negative reaksjoner, spesielt fra akademia/flere høgskolemiljø som mente at ordet mobbing ikke hørte hjemme i barnehagen. En generell oppfatning av begrepet mobbing er at barn i denne sammenheng defineres som onde i og med at mobbing forstås som intensjonelt. FUB opplevde i denne sammenheng at debatten ble dreid over på begrepsbruken, i stedet for å holde tak i opplevelsen for den som blir neglisjert, utestengt og plaget. FUB har hele tiden vært opptatt av at dette ikke skulle bli en begrepsdiskusjon, men dreie seg om barnets opplevelse av fenomenet mobbing. FUB har også jobbet med å definere begrepet mobbing, for at de som arbeider med barn og deres foreldre får et felles eierskap og forståelse av definisjonen.

2. Kompetansen hos barnehageansatte

Barnehageansatte har behov for kunnskap om hva mobbing er, og kompetanse til å avdekke, forebygge og løse når mobbing skjer. Dette betinger både nok voksne, tilstedeværelse og kunnskap om fenomenet. FUB har selv egne erfaringer på denne "mangelen", bl.a. gjennom omfanget av etterspørsel av foredrag om nettopp dette temaet, og ansattes uttalte usikkerhet i forhold til hvordan håndtere fenomenet når det avdekkes i barnehagene. FUB mottar dessuten henvendelser fra foreldre i barnehagen om mobbing og ekskludering, og bekymring rundt ansattes manglende kompetanse og kunnskap til å håndtere mobbeproblematikken.

FUB mener derfor at det store etterutdanningsløftet NOU 2/2015 foreslår for skole, PPT og lærerutdanningen, også må vurderes i forhold til de ansatte i barnehagene. FUB mener det bør være en selvfølge at alle barnehagelærerutdanninger gir inngående kunnskap til hva som kreves for barnas psykososiale miljø i barnehagen. Samtidig må barnehagelærerutdannelsen også legge stor vekt på hvordan legge til rette for at alle faktorer for et godt psykososialt miljø utnyttes. I dette ligger ikke minst vektlegging av hvordan legge til rette for at foreldrene både enkeltvis og sammen kan være en nøkkelfaktor i arbeidet. Målet må være at hele barnehagen blir bedre i å håndtere mobbing, ekskludering og plaging blant barn. FUB mener derfor at foreldrerådets og samarbeidsutvalgets rolle og ansvar i tillegg må lovfestes.

FUB er ikke tilhenger av at det legges opp til å utvikle forskjellige mobbeprogram, men mener at Utdanningsdirektoratet bør utvikle kunnskaps- og forskningsbaserte verktøy til bruk i barnehagene, som gjøres tilgjengelig og gratis for samtlige barnehageeiere og – ansatte. FUB viser bl.a. til KS og FUG sitt arbeid med *"Beredskapsteam mot mobbing"* i skolen, og ber Departementet vurdere om dette også kan omfatte barnehageområdet.

3. Manglende lovgivning

Barnehagens lovgivning er svak på området som omhandler det psykososiale leke- og læringsmiljøet for barnet. Forskrift om miljø og sikkerhet er det som primært ivaretar dette, men også Rammeplan for barnehagens innhold har beskrevet barnehagens ansvar for å fremme positive handlinger som motvirker avvising, mobbing og vold. Ut over dette er lovverket rundt barnehager mangelfullt hva angår å sikre barn under skolepliktig alder et godt psykososialt leke- og læringsmiljø på lik linje som opplæringsloven § 9a-3. *Det psykososiale miljøet.*

Det er behov for reelle og prinsipielle bestemmelser i barnehageloven som understreker viktigheten av at barn får gode oppvekst- og utviklingsmuligheter, et trygt og inkluderende leke- og læringsmiljø, samt at barns behov blir tatt på alvor og sidestilt med rettigheter barn og unge i grunnskolen har. Når det videre lovarbeidet med NOUen iverksettes, må barnehageloven revideres og ses på i det samme lys som opplæringsloven. Barnehageeiers og barnehagens ansvar og plikt til å sikre et trygt og inkluderende leke- og læringsmiljø må tydeliggjøres, og en lovrevidering må etterleves i henhold til intensjonen.

Når det gjelder Djupedalutvalgets forslag om å innføre sanksjoner ved brudd på loven, mener FUB Departementet må drøfte om det er rimelig at også sanksjoner skal gjelde i forhold til barnehageeier som bryter loven. I det store og hele mener FUB at dersom det gjøres endringer i lovverket vedrørende det psykososiale miljøet for barna i skolen, også må bli gjeldende i forhold til barnehageområdet. Det samme hva angår forslagene i NOUen om tiltak i skolen, flere av disse tiltakene bør også gjøres gjeldende for barnehagene.

Kommunikasjon og tillit (partnerskap)

Til Djupedalutvalgets mening om behovet for å etablere et mer forpliktende samarbeid knyttet til skolemiljø, og utvalgets forslag om at det bør etableres et mer gjensidig forpliktende partnerskap enn dagens Manifest mot mobbing, sier FUB seg enig.

FUB har deltatt i manifestets arbeidsgruppe siden høsten 2010 og opplever at omfanget av partenes bidrag inn i det nasjonale arbeidet er av varierende grad. FUB har tro på et mer forpliktende arbeid gjennom et gjensidig partnerskap mellom regjeringen og relevant samarbeidspartner som for eksempel å forplikte seg til konkrete oppgaver og at disse blir presisert ved undertegnelsen av avtalen/manifestet.

FUB er også enig i at partnerne bør delta i utformingen av en ny statlig strategi for *Inkluderende skole*, men at dette også må omfatte barnehagesektoren. All forskning rundt mobbing og betydningen av tidlig innsats rundt barns psykososiale miljø, viser og understreker at det forebyggende arbeidet mot mobbing må starte i barnehagen, og at dette arbeidet må rammes inn og være noe mer enn "bare" arbeidet med sosial kompetanse.

FUB har stor sans for at det foreslås å avklare hva den enkelte partner skal bidra med i manifestarbeidet, og at partnerne må gi tilbakemelding til staten om det arbeidet som utføres. Dette vil bli både mer skjerpene i forhold til den enkelte organisasjons/partners arbeid og langt mer forpliktende enn det er i dag.

FUB er ikke nevnt blant eksemplene på partnere i et nytt "manifest". FUB mener det helt naturlig at utvalget fortsetter som part i et slikt arbeid, bl.a. for å løfte barnehage- og foreldrestemmen. I dagens Manifest mot mobbing er FUB den eneste organisasjonen som er et rendyrket barnehageorgan.

FUB ser fram til det videre lovarbeidet for å sikre både barn i barnehage og skole et bedre psykososialt leke-, lærings- og utviklingsmiljø.

Med vennlig hilsen

Marie Therese Skinstad-Jansen
leder

Lou Cathrin Norreen
seniorrådgiver